

Akademik özgürlük ve kurumsal özerklik: Taahhütler uygulamaya dönüşmeli

ALLEA Avrupa Akademiler Birliği, EUA Avrupa Üniversiteler Birliği ve Science Europe ortak açıklaması

Nisan 2019

Günümüz toplumu bilginin artışı, bilimsel keşifler ve teknolojik gelişmelerle serpilir. Bu ilerlemeye imkân veren, araştırmadır: Hayat kurtaran ilaçlardan, insan davranışlarını ve etkileşimlerini daha iyi anlamaya kadar pek çok konuda temel ve uygulamalı araştırmalar dünyanın her yanındaki toplumlara fayda sağlar.

Fakat araştırma ancak bazı temel ilkelere uygun şekilde yapıldığı takdirde refah içinde, sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunabilir. Bilim insanlarının bilgi üretmek için düşünce ve araştırma özgürlüğüne, ayrıca çalışmalarının sonuçlarını aktarmak için iletişim özgürlüğüne ve eleştirel düşünen bir sonraki nesle eğitim verebilmeye ihtiyacı vardır. Bu ilkeler, araştırma, öğrenme ve öğretmeyle ilgili camianın tamamı için geçerli olması gereken temel bir doktrinde birleşir: Akademik özgürlükte. Akademik özgürlüğün zemini ise, yüksek öğrenimi ve araştırma kurumlarını politik ve ekonomik müdahalelerden koruyan, bilim toplumunun kendi kendini idare etmesini sağlayan kurumsal özgürlüktür.

Kendi kanunları, uluslararası anlaşmalar ve Avrupa Birliği Temel Haklar Sözleşmesi vasıtasıyla Avrupa'daki tüm ülkeler ve dünyanın başka pek çok ülkesi, akademik özgürlükleri ve kurumsal özerkliği garanti altına alan kanun hükümlerine sahiptir. Burada kullanılan hukuki araçlar kapsam ve içerik bakımından birbirlerinden farklı olsalar da, söz konusu ilkeleri korumaya duydukları bağlılık ortaktır. Bu bağlılığa rağmen, akademik özgürlük ve kurumsal özerklik artık Avrupa'da ve dünyada kendini açıkça gösteren değerler olarak görülmemektedir. Bu durum bilim insanları, bilim ve toplum açısından son derece olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir.

Bu nedenle, Avrupa'nın araştırma ve yükseköğrenim sisteminin çok büyük bir kesimini temsil eden Avrupa Akademiler Birliği (*All European Academies*, [ALLEA](#)), Avrupa Üniversiteler Birliği (*European University Association*, [EUA](#)) ve [Science Europe](#) (Avrupa'da bilimsel araştırmaları fonlayan ve araştırma yapan kurumların birliği), akademik özgürlük ve kurumsal özerkliğin toplum açısından temel önem ve değerde olduğunu bir kez daha, güçlü bir şekilde dile getirerek, şu çağrılarda bulunur:

Hükümetler ve devlet yetkilileri, akademik özgürlüğü korumak, yükseköğrenim ve araştırma kurumlarının kurumsal özgürlüğünü garanti altına almak için bunlarla ilgili açık ve tutarlı düzenleyici çerçeveler oluşturmalı, bunların iç işlerine karışmaktan kaçınmalı ve bu sektörle güvene dayalı, devamlı bir diyalog içinde olmalıdır;

- Hükümetler ve devlet yetkilileri, bilim insanlarının ve öğrencilerin, düşünce, kanaat, ifade, bilgi edinme ve toplanma özgürlüğü ile öğrenme ve öğretme hakları da dâhil olmak üzere, akademik özgürlüğü teşkil eden haklarını garanti altına almalıdır;
- Hükümetler ve devlet yetkilileri, araştırma kurullarının ve fon kuruluşlarının kaynak sağlama kararlarında özgür olmasını ve fon sağlanan araştırmaların çeşitliliğini garanti altına almalıdır; bazı alanlara kaynak sağlamak öncelikli olabilir, fakat hiçbir bilim dalı siyasi nedenlerle kaynaktan yoksun bırakılamaz;
- Üniversiteler, fon ajansları, akademiler ve diğer araştırma kuruluşları tüm araştırmacıların, öğretmenlerin ve öğrencilerin akademik özgürlüğe sahip olmasını sağlamalı, bunun için ifade özgürlüğüne ve açık görüş alışverişine değer verilen bir kültürü teşvik etmeli, araştırma ve öğretim camiasını akademik özgürlüğü kullanmaya engel olacak yaptırımlara karşı korumalıdır.

Bu bildirgeyi imzalayan kurumlar, akademik özgürlük ve kurumsal özerkliğin kendi kendileri için var olmadığını kabul eder. Bu özgürlüklerin rolü, yükseköğrenimi ve araştırma kurumlarını topluma karşı sorumluluklarını yerine getirme yönünde güçlendirmektir. Akademik özgürlük sağlam bilimsel ve mesleki standartlara sahip olmalı, başkalarının haklarına saygı duymaya, ahlaklı davranışa, araştırmanın insanlar ve çevreleri üstündeki etkisine dair farkındalığa dayanmalıdır. Özerk yükseköğrenim ve araştırma kurumlarının, hem ait oldukları topluluğa, hem devlet kurumlarına hem de topluma hesap verebilmesi gerekir. Hükümetler bunu sağlamak konusunda kilit rol oynar. Akademik özgürlük ve kurumsal özerkliğin bu belirli hedef ve sorumlulukla bir araya geldikleri zaman gerek yükseköğrenimin ve araştırma kurumlarının, gerekse bunların hizmet ettiği toplumların gelişmesine imkân sağlayacağına inanıyoruz.

The original statement was published in English on 10 April 2019 and is available [here](#). The present Turkish translation was kindly provided by The Science Academy - Bilim Akademisi, Turkey. The original authors assume no responsibility for the accuracy of the translation.

#akademiközgürlük #academicfreedom